



شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س) شهرستان گله دار

موضوع تحقیق

مقام خلیفه الهی در قرآن

استاد داور

حجه الاسلام والمسلمین اسماعیل نیا(حفظه الله)

استاد راهنما

سرکار خانم موسوی(حفظها الله)

گردآورنده

سیده مرضیه ابراهیمی

۹۵۵ آذرماه



تحمیدیه

سپاس خدای را که دلها را با دعا و راز و نیاز روشنی بخشد، و جوانه های ایمان را
شکوفا ساخت و ثمرات دلبستگی و انس با مناجاتش را فراوان نمود، و ما را به این سرمایه
بزرگ هدایت کرد.

پروردگار الهام ده مرا که سپاس گویم همه نعمت هایت را که برمن و برپرور مادرم
عطای فرمودی، و اینکه کارهای شایسته و خواستنی خودت را نجات دهم، و باعفو و پذیرشت
مارا از کسانی قرار ده که برای زینت از آنان باری می جویی و به جای مادیگری را قرار مده.

تقدیم به

پیشگاه حضرت بقیه الله الاعظم، ارواحنا فداه، صاحب الزمان (عج)

و تقدیم به

واژه های ناب زندگیم پدر و مادر عزیزم و همسر مهربانم که با تشویق ها و حمایت های

بی دریغشان مرا در تمامی مراحل همراهی و همدلی نمودند.

و تقدیم به

هر آن کس که مرا کلامی آموخت.

تقدیر و تشکر

تقدیر و تشکر فراوان و آرزوی توفیقات روز افرون برای موسس محترم جناب آقای دیباچی و همچنین مدیر محترم سرکار خانم محمودی و معاون آموزش و استاد راهنمای محترم سرکار خانم موسوی و معاون پژوهش سرکار خانم رضایی که همکاری لازم را در این باره به عمل آوردند. و همچنین تشکر می کنم از سرکار خانم ارودانی که قبول زحمت کردند و پایان نامه مرا بر عهده گرفتند.

و همچین از تمامی اعضای خانواده ام به خصوص پدر و مادر عزیزم و همسرم که صمیمانه مرا در تمامی مراحل انجام این تحقیق باری رسانده اند، قدردانی می کنم امیدوارم خداوند متعالی زمینه ای فراهم کند که بتوانم زحمات بی شائبه ای تمام این عزیزان جبران نمایم.

نتیجه گیری

خلقت جهان واز جمله انسان نتیجه صفات خداست و هدف از خلقت انسان عبودیت و بندگی خداوند است و هدف غایی از آفرینش تکامل بشر است و انسان کامل کسی است که جز به معبد خود نیندیشد وغیر حق را فراموش کند و چنین کسی که می تواند به مقام خلیفه الهی و جانشینی خداوند برسد پس منظور از خلیفه الله تنها حضرت آدم(ع) نیست بلکه نوع انسان است چون از بین موجودات انسان تنها موجودی است که به شایستگی تعلیم اسماء و نام های الهی را داشته است و توانسته این امامت و منصب الهی را بپذیرد در صورتی که دیگر موجودات از تحمل این امامت بزرگ الهی سربازدند از این جهت خداوند انسان را شایسته تکریم می داند وهمه موجودات را به نشانه عظمت انسان مقدمه خلقت انسان قرار داده است پس انسان می تواند با توجه محدوده انتخاب واراده خود به عالی ترین نقطه کمال و سعادت برسد تا جایی که خداوند او را مورد خطاب قرار دهد بنده من بیا در جوار من ویا به پایین ترین مراحل شقاوت برسد تا جایی که از چهایان نیز پایین تر رود و خداوند برای او تقاضای مرگ کند.

حکمت خداوند بر این قرار گرفته که برای خود خلیفه ای انتخاب کند وهمه را مسخر حاکمیت و ولایت و مقام خلافت او قرار دهد و این خلیفه از مرکز زمین واز روی این بساط خاکی به عالی ترین مراتب نظام هستی حکومت می کند که چه زمین نظر مکانی پست است اما از نظر قوه واستعداد واز جهت جایگاه و مقام بالاترین مقام است چون خاک تنها عنصری بوده

که توانسته اسماء و نام‌های الهی را در خود جمع کند و به قدرت انفعال محظ خود فعال ترین عنصر هستی شود. و در قرآن هم به این موضوع مهم پرداخته شده و جایگاه ویژه و برجسته‌ای به بشر اعطای شده است و در حوزه هستی وجود انسان کاملی که مقابله همه اسماء حسنی و صفات علیا باشد لازم است تا بتواند به عنوان جانشینی و خلیفته الله مجموعه را اداره کند.

حتی اگر انسانی نیز آفریده نمیشد باز هم نظام آفرینش نیازمند خلیفه الله بود و انسان به همان مقدار علمی که دارد افضل از دیگران خواهد بود و به همان اندازه خلیفه الله است.

انسان برای رسیدن به مقا خلیفته الله ملزم به پیمودن مسیری است که دارای دو بخش است یکی علم و دیگری عمل یعنی هم با ید عالم و هم عامل باشد.

برای رسیده به این هدف والا موافعی نیز وجود دارد که مهمترین آنها این است که انسان خود اصل بپنداشد که نایب خدا و دوم آنکه خود نایب بداند اما از غیر خدا بنابراین کسی که داعیه اصالت داشته باشد و همچون شیطان از «من» دم زند هرگز نمی‌تواند نایب خداباشد هر دو خطر مذکور از وسوسه‌های شیطان پدید می‌آید و از همین رو قرآن کریم آدمی را پیوسته از مکر شیطان پرهیز می‌دهد از همین شاسته است انسان خیانت و کوتاهی در حفظ این امانت الهی را تنها با پایبندی والتزام به آن تکالیف زمینه سعادت دنیوی و اخروی خویش را فراهم سازد.

منابع و مأخذ

قرآن کریم

۱. انصاریان حسین، اهل بیت(علیه السلام)، نشر دارالعرفان، چ ۲، ۱۳۸۳.
۲. الهی بهرام، معنویت یک علم است، مترجم: فرزادیمینی، نشر تهران: جیحون، ۱۳۸۱.
۳. تحریری محمدباقر، عروج عقل، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپاول، ۱۳۹۰.
۴. ابراهیمیان حسن، انسان شناسی، نشر تهران: سیمرغ، ۱۳۷۸.
۵. حافظ شمس الدین محمد، دیوان حافظ، نشر تهران: جمهوری، ۱۳۷۹.
۶. خلیلی محمد حسین، مقام محیت الهی، نشر مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۳۸۹.
۷. عارف کیا پیمان، کیمیای حقیقت، ج ۱، نشر نیاک، ۱۳۹۰.
۸. فتاحی زاده فتحیه، زن در تاریخ و اندیشه اسلامی، بوستان کتاب، نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۶.
۹. مظاہری حسین، محدوده پرواز انسان، انتشارات مرکز مدیریت، ۱۳۹۱.
۱۰. معلوم لویس، فرهنگ بزرگ جامع نوین، جلد ۲، انتشارات اسلام، تهران، ۱۳۷۷.
۱۱. موسوی خراسانی حسن، انسان، انتشارات کانون پژوهش، چاپ ۱، ۱۳۷۴.
۱۲. جوادی آملی عبدالله، تفسیر موضوعی، قم: مرکز نشر اسرا ج ۱۵، ۱۳۸۲.

۱۳. عضیمه صالح، معناشناسی واژگان قرآن، مترجم: حسین سیدی، ج انشر مشهد: شرکت به نشر، ۱۳۸۱.
۱۴. مطهری مرتضی، مجموعه آثار، تهران: قم: صدر، ج ۱، ۱۳۶۸.
۱۵. ملکی تبریزی جواد آقا، راه سلوک عارفان انتشارات رسالت قلم، چاپ الزهرا، ۱۳۸۳.
۱۶. قیصری محمد داود، شرح فصوص الحکم، انتشارات علمی و فرهنگی، بی تا.
۱۷. عزیزی مصطفی، انسان شناسی، دفتر نشر معارف، ج ۱، ۱۳۸۹.
۱۸. آمدی عبدالواحد بن محمد، تصنیف غرر الحکم و درر الكلم، نشر قم—تهران: مرکز نشر التابع للمکتب الاعلام الاسلامی، ۱۳۶۶.
۱۹. ابن اثیر جذری مبارک بن محمد، النهاية فی غریب الحدیث، نشر قم: موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۶۷.
۲۰. ابی طالب علی بن، گردآورنده: محمد بن حسین شریف الرضی، نهج البلاغه، نشر قم—ایران: مشهور، ۱۳۷۹.
۲۱. ابن جمعه حویزی عبدالعلی، تفسیر نور الثقلین، نشر قم—ایران: اسماعیلیان ج ۲، ۱۴۱۵ق.
۲۲. بندر ریگی محمد، المنجد، ناشر ایران، ۱۳۸۶.
۲۳. حر عاملی محمد بن حسن، الجواهر السنیة فی الاحادیث القدسیه، نشر دهقان، ۱۲۸۰ق.
۲۴. دیلمی حسن بن محمد، ارشاد القلوب الی الصواب، نشر قم: الشریف الرضی، جلد ۱، ۱۳۷۱.
۲۵. راغب اصفهانی حسین بن محمد، مفردات قرآن، نشر بیروت—لبنان: دارالشامیه، ۱۳۸۵.
۲۶. شاذلی سید بن قطب بن ابراهیم، فی ظلال القرآن، ج ۱، نشر بیروت—لبنان: دارالشروع للنشر والتوزیع، ۱۳۸۴.

۲۷. طباطبایی محمد حسین ، ال میزان، ج ۱۷، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ج ۵، ۱۴۱۷ق.
۲۸. فیض کاشانی محمد بن شاه مرتضی ، محققة البيضاء، مترجم: محمد صادق عارف، نشر مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۲.
۲۹. —————، غرہ العیون، نشر تهران—ایران: مدرسه عالی شهید مطهری، ۱۳۸۷.
۳۰. کلینی محمد بن یعقوب ، اصول کافی، ج ۱، دارالکتب الاسلامیه: تهران، ۱۳۶۸.
۳۱. گیلانی عبدالرزاق ، مصباح الشریعه و مفتاح الحقيقة، نشر بیروت—لبنان: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۰ق.
۳۲. کراجکی محمد بن علی ، کنز الفواید، نشر قم: دارالذخیر، جلد ۲، بی تا.
۳۳. مجلسی محمد باقر بن محمد تقی ، بحار الانوار ، مترجم: ابوالحسن موسوی همدانی، نشر تهران—ایران: کتابخانه مسجد حضرت ولی عصر (عج)، جلد ۵، ۱۳۶۳.
۳۴. معین محمد ، فرهنگ معین، جلد ۴، انتشارات نامن، ۱۳۸۶.
۳۵. نمازی شاهروdi علی ، مستدرک سفینه البحار، نشر قم، ج ۱، ۱۳۶۷.
۳۶. اینترنت سایت رهروان ولايت